

Теоретичні та практичні аспекти мистецької освіти: виклики та перспективи.

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ МУЗИЧНИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Прищепа Олена Петрівна

викладач кафедри мистецьких дисциплін

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Україна

eraman09@gmail.com

У статті наголошено, що інтегрований характер ключових компетентностей, які формуються в учнях під час навчання в початковій школі, сприяє використанню внутрішньопродметних і міжпредметних. Зазначено, що мистецька освітня галузь може реалізовуватися через навчання за окремими видами мистецтва, інтегрованим курсом «Мистецтво», а також шляхом проникнення елементів музичного мистецтва у зміст гуманітарних предметів початкової школи. Підкреслено, що задля розвитку креативності учнів доцільно застосовувати інтегративні творчі завдання, вибір яких залежить від досвіду і музичних вподобань як учителя початкової школи, так і його вихованців – кожного учня в класі. Запропоновано тематично згрупований список пісень задля використання під час навчання учнів початкових класів.

Ключові слова: інтеграція, музичне мистецтво, творчі завдання, пісні.

Постановка проблеми. Дві затверджені МОН України Типові освітні програми для початкової школи, розроблені двома групами науковців під керівництвом О. Савченко і Р. Шияна (2018), у мистецькій галузі концептуально, змістовно і за освітніми вимогами не відрізняються. Інтегрований характер ключових компетентностей, які формуються в учнях під час навчання в початковій школі, сприяє використанню внутрішньопродметних і міжпредметних зв'язків, тобто інтегруванню змісту навчання.

Задля розкриття і розвитку природних творчих здібностей дітей, пов'язаних з проявами в різних видах мистецтва, виокремлена освітня галузь «Мистецтво». Метою навчання мистецької освітньої галузі є «всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті» [1, с. 50].

Аналіз останніх наукових публікацій. Використання інтегрованих форм організації навчання в основній школі запропонували М. Безрук, Т. Браже, Г. Ібрагімов, Ю. Колягін, В. Максимова, Н. Таланчук, В. Яковлева та інші. Питаннями інтегрованого навчання в початковій школі займалися Т. Башиста, Н. Бібік, Н. Груздева, О. Іонова, В. Ільченко, О. Савченко, Н. Світловська, С. Шпілева, С. Якименко та інші. Упровадження інтегративного підходу у галузі музично-педагогічної освіти розглядали Л. Арчажнікова, О. Бузова, Н. Данько,

О. Єременко, А. Козир, Л. Коваль, О. Лобова, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, З. Сирота, Ж. Сироткіна, О. Хижна та інші.

Мета: запропонувати використання творчих музичних завдань і різноманітних пісень у процесі навчання учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Згідно з навчальними програмами, Мистецька освітня галузь може реалізовуватися через навчання за окремими видами мистецтва (музичне, образотворче), інтегрованим курсом «Мистецтво», а також шляхом проникнення елементів музичного мистецтва у зміст гуманітарних предметів початкової школи (освітні галузі «Українська мова та література», «Я досліджую світ»).

Інтеграцію змісту навчання можна здійснювати у різноманітних формах, зокрема інтегрованих уроків або інтегрованих завдань, які об'єднують зміст декількох тем, дозволяють уникнути повторень, урізноманітнюють методи і прийоми роботи. Інтеграцію творів музичного мистецтва в освітню галузь «Українська мова та література» можна здійснювати під час проведення уроків, пов'язаних з вивченням казок, дитячих пісень, Батьківщини, родини, природи тощо. У мові і музиці багато спільного: вони звучать, мають свою мелодику, відображають внутрішній світ людини. Музичний жанр «Пісня» об'єднує і музику і літературу, образний зміст пісні передається засобами музичної виразності, зокрема мелодією, і красою віршованого літературного тексту. Задля розвитку креативності учнів (уява, фантазія, образне мислення, інтелект...) доцільно застосовувати інтегративні творчі завдання: мовні імпровізації-ритмізації (читання у власному ритмі невеликих віршиків дитячої поезії або дитячого літературного фольклору). Паралельно з ритмізацією вірша учням дається завдання поміркувати над інтонаціями (маршовими, пісенними, танцювальними), якими можна озвучити запропонований вірш. Таке завдання виховує у дітей почуття жанрової приналежності вірша, відчуття його музикальності. «Маршові» вірші рекомендується озвучувати з призовними інтонаціями, чітко, навіть робити крокування (звичайне, пальчикове або ручне). «Пісенні» вірші читати співучо, протяжно, плавно. «Танцювальні» вірші – з рухами рук, ніг, голови, корпусу, ніби пританцьовуючи. Також учням можна запропонувати підібрати чи написати вірш до музики або навпаки – придумати мелодію до вірша; створити музичну казку; зробити пісенне поपुरі за темою, наприклад, з пісень про матусю.

Тематика освітньої галузі «Я досліджую світ» охоплює змістові лінії: «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», «Людина і природа», у кожному з яких можлива інтеграція творів музичного мистецтва. У формі інтегрованих музичних завдань учням можна пропонувати зробити підбірку пісень за певною тематикою, заспівати караоке улюблених пісень, придумати інсценізацію пісні-гри тощо. Варіанти творчих інтегрованих завдань залежать від досвіду і музичних вподобань як учителя початкової школи, так і його вихованців – кожного учня в класі.

Інтегративний принцип побудови Типової освітньої програми, кожної освітньої галузі зокрема, дозволяє знайомитися, слухати та вивчати різноманітні пісні, зміст яких перегукується з вивченням тієї чи іншої теми на уроках з різних

предметів. Пропонуємо тематично згрупований список пісень задля використання під час навчання учнів початкових класів.

Патріотичні пісні. «Голубе полісся» сл. і муз. П. Зуба, «Чернігів» сл. і муз. П. Зуба, «Пісня про рідне місто» сл. і муз. П. Зуба, «Полісся» сл. і муз. П. Зуба; «Я вклоняюсь тобі, Україно» сл. А. Григорука, муз. О. Шпак, «Козацька слава» сл. і муз. М. Рожка, «Моя вічна любов» сл. Д. Зиткіна, муз. Б. Забути, «Пісня про земну красу» сл. Т. Музичука, муз. Г. Васіної, «Це моя земля» сл. і муз. Н. Нечипорук, «Земля хлібом славиться» сл. Х. Синявського, муз. Ю. Музиченка, «Співаєм для України» сл. і муз. В. Сороки, «Найкраще місце на землі» сл. і муз. М. Катричка, «Наша Україна» сл. і муз. М. Катричка, «Наша Україна» сл. В. Данилейка, муз. Л. Давидової, «Під небом України» сл. М. Людкевич, муз. Л. Давидової, «Батьківщина» сл. Діма, муз. Л. Давидової, «Любимий Київ» сл. Г. Бойко, муз. Л. Давидової, «У моєму краї» сл. і муз. Н. Май, «Не сумуй, моя країно» сл. і муз. Н. Май.

Пісні про мову. «Рідна мова» сл. і муз. М. Катричка, «Мово рідна» сл. С. Воробкевича, муз. Н. Гайворонського, «Рідне слово» сл. Б. Чепурка, муз. В. Сороки, «Любіть рідну мову» сл. Ф. Пантова, муз. М. Ведмедеря.

Пісні про матусю. «Люба моя мамонько» сл. і муз. Л. Давидової, «Мамо, матусю» сл. і муз. Н. Нечипорук, «Три матусі» сл. Л. Полтави, муз. В. Кассараби, «Квіти для мами» сл. В. Дворецької, муз. Л. Давидової, «Мама» сл. Г. Бирик, муз. В. Сороки, «Лагідна пісня» сл. і муз. Н. Май, «В мене є матуся» сл. М. Любарської, муз. К. Смаля, «Вітаємо маму» сл. Є. Сухиної, муз. М. Ведмедеря, «Подарунок мамі» сл. і муз. М. Катричка, «Матусі» сл. Л. Руденко, муз. М. Ведмедеря, «Співаємо про маму» сл. І. Кульської, муз. М. Ведмедеря.

Пісні про пори року. «Проліски» сл. і муз. П. Зуба, «Веснянокадесняночка» сл. і муз. П. Зуба, «Дзюрчать-дзвенять струмочки» сл. Л. Компанієць, муз. Л. Давидової, «Сніг розтанув під віконцем» сл. М. Лисича, муз. Л. Давидової, «Весна прийшла» сл. Л. Любарської, муз. І. Островерхого, «Теплий подих весни» сл. Л. Любарської, муз. І. Островерхого, «Літо» сл. Г. Кушнерика, муз. В. Сороки, «Щедра осінь» сл. М. Познанської, муз. Л. Давидової, «Барви осені» сл. Л. Любарської, муз. З. Присухіної, «Народилась осінь» сл. М. Хоросницької, муз. М. Ведмедеря, «Осінь» сл. В. Бичка, муз. М. Ведмедеря, «Кольорова зима» сл. Н. Гуменюк, муз. М. Ведмедеря, «Прихід зими» сл. М. Говорун, муз. М. Ведмедеря, «Прийшла зима біловолоса» сл. А. Бабенко, муз. Л. Давидової.

Пісні про природні явища. «Перший сніг» сл. І. Наріжної, муз. М. Ведмедеря, «Веселий сніг» сл. О. Сенатович, муз. М. Ведмедеря, «Хуртовина» сл. і муз. М. Катричка, «Морозець» сл. і муз. М. Катричка, «Щедрий морозець» сл. Л. Малахової, муз. М. Ведмедеря, «Сонечко» сл. Л. Любарської, муз. К. Смаля, «Із сонечком разом» сл. Л. Компанієць, муз. М. Ведмедеря, «Краплинки» сл. і муз. Н. Май, «І заплакала бурулька» сл. Л. Паниченко, муз. М. Ведмедеря, «Місяць» сл. і муз. М. Катричка, «Опустився вечір на подвір'я» сл. Л. Любарської, муз. К. Смаля, «Яблунька» сл. і муз.

Л. Давидової, «Пролісок» сл. К. Перелісної, муз. Л. Давидової, «Рідний край» сл. і муз. Ю. Михайленко.

Пісні про Новий рік. «Новорічна полька» сл. Г. Ладонщикова, муз. Т. Попатенко, «Під Новий рік» сл. і муз. Н. Май, «Новорічна» сл. Г. Сподарик, муз. М. Ведмедеря, «Новий рік» сл. Л. Пилип'юк, муз. М. Ведмедеря, «Ялинка» сл. Л. Любарської, муз. К. Смаля, «Пісня про ялинку» сл. М. Рильського, муз. М. Ведмедеря.

На нашу думку, постійне використання творів музичного мистецтва, різноманітних пісень, інтегрованих музично-творчих завдань під час проведення уроків у початковій школі, збагатить і поглибить розуміння учнями гармонії і краси навколишнього середовища, стосунків між людьми, що покращить виховання Людини з великої літери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. (затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272). 1-2 клас; 3-4 клас. *Міністерство освіти і науки України. Навчальні програми в 1-4 класах.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>